

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Дипломна робота магістра

на тему:

**«ХАРЧУВАННЯ ШКОЛЯРІВ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО
ГОСПОДАРСТВА ПІД ЧАС ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ»**

Виконала: студентка II курсу ОС
«магістр», GRS1-M19 групи
спеціальності 241 Готельно-
ресторанна справа
Рудзій Лілія Миколаївна

Науковий керівник:

доцент кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи, кандидат
технічних наук
Веселовська Т.Є.

Рецензент:

доцент кафедри економіки
підприємства,
кандидат економічних наук, доцент
Андрейцева І.А.

м. Кам'янець-Подільський

2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ	8
1.1 Класифікація видів дитячого туризму та організацій, що ним займаються	8
1.2 Функціонування закладів харчування у сфері туризму.....	12
1.3 Дитячі заклади оздоровлення і відпочинку.....	15
1.4 Проблеми і перспективи розвитку дитячого туризму.....	20
Висновки до 1 розділу	21
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ ШКОЛЯРІВ В РІЗНИХ ВИДАХ ТУРИЗМУ	23
2.1 Стан організації харчування шкільних екскурсійних груп у засобах розміщення.....	23
2.2 Аналіз організації транспортних подорожей і харчування школярів- туристів під час транспортного обслуговування.....	26
2.3 Тури із смаком... кави, шоколаду і тасмниць.....	35
Висновки до 2 розділу.....	38
РОЗДІЛ 3. КУЛЬТУРА ХАРЧУВАННЯ – ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ	43
3.1 Рациональне харчування школярів в сучасних умовах.....	43
3.2 Застосування інноваційних Інтернет-технологій в організації харчування туристів-школярів.....	49
3.3 Шкільні екскурсійні подорожі – ефективний засіб в розвитку дітей.....	53
Висновки до 3 розділу.....	56
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі туризм вважається однією з високоприбуткових галузей світової економіки. За статистичними даними Всесвітньої туристської організації (ВТО) світовий експорт туристичних послуг за оцінками Всесвітньої туристичної організації (ВТО), частка туристичної галузі у світовому ВВП у 2018 році становить 10,4% (8,27 трлн дол. США), забезпечуючи при цьому 6,5% світового експорту (1,5 трлн дол.), 30% світового експорту послуг, кожне 10-е робоче місце на планеті [1; 2]. Незважаючи на те, що у Законі України «Про туризм», прийнятому ще у 1995 р., зазначено, що держава проголошує туризм одним із пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює умови для туристичної діяльності [3], а різноманітність туристських ресурсів дозволяє розвивати безліч видів туризму (культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний, гірськолижний, діловий, екологічний, дитячий, сільський тощо), у 2017 р. частка України на європейському ринку в'їзного туризму становила лише 2,1%, а в загальноєвропейських надходженнях від туристичної діяльності – 0,2% [1]. Натомість у 2013 р. дані показники мали значення 9,9% і 1,4% відповідно [4].

На шляху формування туристичної галузі виникають проблеми пов'язані з економічною кризою у державі, з існуючою інфраструктурою сфери туризму, кількісні та якісні характеристики якої не відповідають світовим вимогам і сучасним потребам не тільки іноземних споживачів, але й вітчизняних. Харчування в індустрії туризму, доля якого в структурі туристичного продукту коливається у межах 20-50% також потребує досліджень. Розв'язання соціально-економічних проблем ефективного функціонування закладів харчування приведе до позитивних зрушень у розвитку не тільки ресторанного господарства, але й усієї туристичної інфраструктури країни, тому актуальність досліджень у цьому напрямку є безперечною.

На сучасному етапі економічного розвитку України увага урядовців, науковців, бізнесу та громадськості приділяється проблемі розвитку, визначення пріоритетів діяльності туристичних організацій. За останні роки в Україні було розроблено низку документів, серед яких Стратегія сталого розвитку «Україна–2020», Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р., Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розвиток підприємств харчування туристичної галузі також є актуальним питанням для представників науки, оскільки успішність підприємств – це їх фінансовий стан, економічне благополуччя їх працівників і власників, стан туристичної галузі та всієї національної економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Із зростанням ролі туризму в житті суспільства зростає й інтерес до його всебічного вивчення. Проблеми розвитку ресторанного господарства та туристичної індустрії досліджували М. І. Кабушкін, В. А. Квартальнов, М. П. Мальська, Н. О. П'ятницька, Дж. Р. Уокер, А. Д. Чудновський та ін. Більшість публікацій стосуються специфіки організації туристичної діяльності загалом або того чи іншого аспекту розвитку ресторанного господарства. Проте мало дослідженими залишаються особливості організації харчування дітей за різних видів туризму. Розвиток підприємств туристичної галузі є предметом уваги зарубіжних та вітчизняних науковців і практиків.

Нестабільна внутрішньополітична та економічна ситуація, збройний конфлікт на сході України спричинили як скорочення в'їзних туристів, так і загрозове падіння доходів галузі. Таке становище нашої країни на світовому ринку туристичних послуг склалося вже досить давно. Внутрішній туризм розвивався, але міжнародний (як в'їзний, так і виїзний) був дуже обмежений.

В даний час туризм розвивається бурхливими темпами, реально створює нові робочі місця, оперативно реагує на попит населення в туристських послугах, але туризм захлеснуло стихійне «тіньове» підприємництво і пандемія.

Один з наймасовіших видів туризму - це дитячий туризм, тобто подорожі дітей, в т.ч. школярів, у віці від 7 до 17 років з різними цілями.

За роки економічних реформ руйнівного удару піддалася система соціального туризму, в тому числі і дитячо-юнацького.

На державному рівні різко скоротилося фінансування дитячих подорожей всіх видів - екскурсійно-туристських, спортивних, оздоровчих і т. д. Закривалися і перепрофілювалися установи додаткової освіти - Станції юних туристів, Центри дитячо-юнацького туризму, гуртки і секції юних краєзнавців, юних натуралістів, юних екологів і т.д.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає у науковому та практичному вирішенні проблеми розвитку підприємств харчування туристичної галузі, що забезпечують організацію і розвиток дитячого туризму. Досягнення поставленої в роботі мети передбачає розв'язання **наступних завдань:**

- визначити сутність дитячого туризму та його види;
- розглянути сучасний стан індустрії дитячого туризму, проблеми, пов'язані з ним, і перспективи його розвитку.
- здійснити аналіз організації харчування туристів у закладах ресторанного господарства;
- проаналізувати літературні джерела, присвячені дослідженню організації харчування школярів у різних видах туризму.
- сформулювати висновок про відмінності у наданні послуг харчування школярів за різних видів туризму;
- обґрунтувати необхідність поглиблення спеціалізації закладів ресторанного господарства, що забезпечують харчування дітей під час туристичних подорожей;
- визначити фактори, що найбільш суттєво впливають на діяльність підприємств харчування системи туристичних та санаторно-курортних комплексів;

– обґрунтувати та розкрити інноваційні технології в управлінні закладами харчування, що забезпечують харчування дітей в екскурсійних турах.

Об’єкт дослідження – підприємства харчування в індустрії туризму.

Предмет дослідження – послуги харчування і обслуговування школярів-туристів в системі закладів ресторанного господарства.

Методи дослідження – аналіз літератури про дитячий туризм, тобто монографічний. Основою досліджень стали законодавчі та нормативні акти України, монографії, роботи вітчизняних та іноземних спеціалістів з питань розвитку індустрії гостинності, матеріали наукових конференцій і конгресів, спеціалізовані періодичні видання та наукові публікації з проблем розвитку туристичної інфраструктури в сфері дитячого туризму. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи наукових досліджень.

Була використана інформація з бази даних Державного комітету статистики України, Хмельницького обласного управління статистики, Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України, Управління у справах сім’ї, молоді та туризму Хмельницької облдержадміністрації, звіти суб’єктів туристичної діяльності, готельних та санаторно-курортних господарств, інформація з мережі INTERNET.

В основу методології дослідження було покладено системний підхід. При вирішенні окремих завдань використовували статистичний метод, порівняльний аналіз та графічні методи дослідження – при аналізі показників діяльності підприємств сфери туризму та оцінці їх ефективності роботи; абстрактно-логічний – при формування перспектив розвитку та висновків досліджень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання закладами харчування туристичної галузі рекомендацій щодо вдосконалення організації харчування школярів під час туристичних подорожей, впровадження в практичну діяльність інноваційні

технології в управлінні закладами харчування, що забезпечують харчування дітей в екскурсійних турах.

Структура та обсяг роботи. Обсяг основного тексту роботи 67 сторінок. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, включає 5 таблиць, 2 рисунка, список використаних літературних джереліз (62 найменувань), шість додатків.

ВИСНОВКИ

Шкільні роки - найактивніший період пізнання світу. Це час становлення особистості і роздумів над вибором життєвого шляху. Чим більше знань і вражень отримає дитина в школі, тим легше їй буде знайти себе в цьому житті.

Українські туристичні компанії пропонують чудові екскурсії для школярів в різний період року, переважно на канікулах а також відпочинок і оздоровлення в дитячих закладах оздоровлення і відпочинку. Пропонуються як одноденні екскурсії в межах окремих міст, так і тривалі подорожі по всій Україні з різноманітною пізнавальною тематикою. Екскурсії для школярів - це ретельно продумані розважально-пізнавальні програми. Це прекрасний спосіб розширити картину світу школяра.

Істотним чинником, здатним надати великий вплив на розвиток дитячого туризму, є демографія, причому основний інтерес для даного дослідження викликає аналіз населення України за віковою ознакою від 7 до 15 років, що представляє основний сегмент дитячого туристського ринку. За даними демографічних досліджень чисельність дітей у віці до 15 років становить 15,76% населення, і спостерігається тенденція до зменшення цієї величини, особливо у центральній і східній частинах держави. Існуючі прогнози демографічної обстановки в Україні кардинально не змінять ринок споживачів дитячого туризму, проте зможуть зробити істотний вплив на ринкову конкуренцію, а точніше, посилять конкурентну боротьбу.

До факторів, які перешкоджають розвитку дитячого туризму по-перше можна віднести вартість. Масовий дитячий відпочинок не повинен бути дорогим. Діти не такі вимогливі до рівня комфорту: вони згодні жити вчотирьох і вшістьох, подорожувати в плацкартному вагоні. Це допомагає знизити собівартість туру. Для здешевлення дитячого відпочинку необхідно також знизити витрати на транспортні послуги. Ціни на квитки часом складають значну частину вартості відпочинку. У питанні зниження їх

вартості держава може виступити як великий туроператор або регулювати ці проблеми через різні економічні важелі.

Важлива проблема - відсутність законодавчої бази. Поправки передбачали державний захист дитячих оздоровчих установ, бюджетне фінансування і ряд інших положень. Сьогодні щорічно виділяються з бюджету кошти доводиться «вибивати». Ситуація змінилася б з прийняттям відповідного закону. Розроблено проект стандарту організації відпочинку та оздоровлення дітей, а поки працюють тільки відомчі нормативні акти.

З підвищенням податків стали зростати ціни на путівки. Ще одна проблема - податок на землю. Якщо не вирішити ці питання законодавчо, можна повністю втратити дитячі здравниці - вони стануть не по кишені більшості батьків.

На сучасному етапі існує і проблема диференціації пропонованих послуг. Турфірми пропонують цілий спектр пропозицій для клієнтів будь-якого достатку, а от стосовно дитячого відпочинку такої гнучкості немає. Частка батьківських грошей в оплаті літнього відпочинку дітей сьогодні становить від 20 до 50%, що не для всіх родин прийнятне, тому є серйозний потенціал, з яким потрібно працювати, розширюючи спектр пропозицій. Невідпрацьованість механізму ціноутворення і відсутність продуманої системи реалізації - найважливіші проблеми всієї курортної сфери України, хоча Український внутрішній ринок дитячого туризму має хороші передумови для успішного і економічно обґрунтованого розвитку.

Одна з проблем - відсутність необхідних економічних знань у адміністрації дитячих оздоровчих закладів. Це не дозволяє здійснювати правильну політику ціноутворення, що значною мірою впливає на заповнення таборів і, в кінцевому рахунку, на фінансові результати їх діяльності. Слід звернути увагу й на відсутність добре налагоджених зв'язків між турфірмами і оздоровчими таборами. Адміністрації останніх, як правило, не залучають підприємства турбізнесу до просування та реалізації свого продукту. А якщо і вдаються до їх послуг, то в більшості випадків або не

бажають надавати знижки на турпутівки, або дають їх виключно в період міжсезоння. При цьому керівництво дитячих оздоровниць не контролює ціни, за якими путівки реалізуються. Що призводить до перепродажу, в результаті кінцева ціна може вирости досить значно.

На ринку ресторанного господарства, який охоплює всі види громадського організованого харчування, в тому числі в дитячих оздоровчих закладах сформувався ряд трендів, які впливають на пропозицію споживчого ринку харчування дітей і підлітків, тому заклади ресторанного господарства, які обслуговують дітей, особливо під час подорожей, мають постійно удосконалювати свої страви, а також технічно оновлювати матеріальну базу. Діти від цих новацій отримуватимуть більш якісну та корисну продукцію.

Міністерство соціальної політики як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері оздоровлення та відпочинку дітей має вжити всіх заходів для забезпечення проведення оздоровчої кампанії на належному рівні і основні напрямки роботи, які мають значення це: створення доступного та ефективного ринку послуг з оздоровлення та відпочинку дітей; збереження і розвиток мережі дитячих закладів оздоровлення та відпочинку; забезпечення підготовки кадрів для здійснення заходів з оздоровлення та відпочинку дітей; стимулювання проведення науково-дослідних робіт, розроблення та впровадження інноваційних програм; створення механізмів економічного стимулювання, кредитування, цільової фінансової підтримки закладів, що здійснюють оздоровлення та відпочинок дітей; оптимізація системи управління; створення Державного реєстру дитячих закладів оздоровлення та відпочинку з метою запобігання їх ліквідації, передачі під заставу, перепрофілюванню, використанню не за призначенням; розробка та затвердження державних соціальних стандартів оздоровлення та відпочинку школярів; впровадження нових інформаційних технологій у сферу готельно-ресторанного бізнесу є необхідною

передумовою не тільки їх розвитку, але й нормального функціонування. Розвиток вітчизняних систем автоматизації та використання найновітніших технологій дозволять підприємствам сфери гостинності ефективніше впроваджувати інформаційні технології в свою діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. UNWTO TourismHighlights, 2018 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>
2. Travel&tourismeconomicimpact. 2018. World. URL: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economicimpact-research/regions-2018/world2018.pdf>
3. Про туризм. Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР, редакція від 04.11.2018, підстава – 2581-VIII.
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
4. UNWTO TourismHighlights, 2014 Edition. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416226>
5. https://www.google.com/search?authuser=0&sxsrf=ALeKk02R09HS_acWEzo9Odkeib1Kz468zA%3A1607933780739&source=hp&ei=VB_XX9nCK
6. Національна Організація Скаутів України <http://www.ukrscout.org>
7. Чорненька Н. В. Організація туристичної індустрії: Навчальний посібник, - К.: Атіка, 2006. 264 с.
8. ДСТУ4281-2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація»
9. Ждан В.О., Туник О.М. Тренди у харчуванні дітей в закладах ресторанного господарства. Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасні економічні системи: стан та перспективи" (м. Хмельницький, 14-15 травня 2015 р.) Хмельницький: ХКТЕІ, 2015. 408 с. С.302-303.
10. Збірник праць Першої міжнародної спеціалізованої науково-практичної конференції «Дитяче харчування: перспективи розвитку та інноваційні технології» в рамках XVII Міжнародного Форуму товарів і послуг для дітей «BABY EXPO». К., 2013. 203 с.
11. TakingYourBabyto a Restaurant - URL: <http://www.homemade-baby-food-recipes.com>.
12. Організація обслуговування у закладах ресторанного господарства: Підручник.: [для вищ. навч. закл.] / За ред. П'ятницької Н.О. 2-ге вид. перероб. та допов. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 584 с.

13. Державна служба статистики України. Дитячі заклади, які працювали влітку (2019-2020р.р.).
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/tyr/dzov/dzov_u.htm
14. КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВА ДИТИНИ. Прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН, від 20 листопада 1989 року та набула чинності 2 вересня 1990 року. Ратифікована Постановою Верховної Ради України №789ХІІ (78912) від 27 лютого 1991 року та набула чинності для України 27 вересня 1991 року.<https://www.unicef.org/ukraine/uk/convention>
15. Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (1990 р.) http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU90009U.html
16. Інформація щодо підсумків проведення державної атестації дитячих закладів оздоровлення та відпочинку у 2020 році.
<https://www.msp.gov.ua/content/merezha-diyuchih-zakladiv-ozdorovlennya-ta-vidpochinku.html>
17. *Квартальнов В.А. Туризм. Підручник. Москва: Фінанси і статистика, 2002. 320 с.*
18. Школа І. М. Розвиток міжнародного туризму в Україні / І. М. Школа, В. С. Григорків, В. Ф. Кифяк. Чернівці, 1997.
19. Уокер, Дж. Р. Введение в гостеприимство / Introduction to Hospitality [Электронный ресурс]: учеб. пособие / Дж. Р. Уокер . 4-е изд. Москва: ЮНИТИ-ДАНА
20. *Мальська М.П. Ресторанна справа: технологія та організація обслуговування туристів (теорія та практика) підручник / М.П.Мальська, О.М.Гаталяк, Н.М.Ганич. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 304 с.*
21. Гаталяк О. Особливості організації харчування в різних видах туризму. Вісник львівського університету. Серія географічна. 2013. Вип.43. Ч.1. С.171-177.
22. Джум Т.А. Организация и технология питания туристов: Учебное пособие / Т.А.Джум. С.А. Олышанская. Москва: Магистр: ИНФРА-М, 2011. 320 с.

23. Фастовець О.О. Організація транспортних подорожей і перевезень туристів: Навчальний посібник. – К.: Вид-во ФПУ, 2007. – 233 с.
24. Ільїна Е.Н. Туризм - мандрювання. Москва: РМАТ, 1998. 170с.
25. Іщенко А.М. Залізничний туризм.// Туристичний бізнес. №4. 2001.
26. "Укрзалізниця" відновлює харчування в пасажирських поїздах.
<https://ua.interfax.com.ua/news/economic/676565.html>
27. Дергоусова А. О.. Визначення та класифікація залізничного туризмуЕфективна економіка № 2, 2012.
https://www.avestravel.com.ua/tour_view/tur-do-zaporizhzhja-ekskursija-na-ohorticja/
28. Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 1997 року № 252 (зі змінами); <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-97-%D0%BF#Text>
29. Євген Кравцов: Укрзалізниця запропонує повний комплекс харчування в поїздах – від сніданків до перших страв і десертів 12.06.2018
https://www.uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/475866/
30. Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 3 липня 2020 року N 39 Про внесення змін до Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів при організації залізничних перевезень у період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)
<https://ips.ligazakon.net/document/MOZ32248>
31. Коробйова Р.Г. Потенціал розвитку залізничного туризму в Україні // Збірник наукових праць ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна. № 20.2015. С. 70—74.
32. Кузнецов В.Г., Пшінько П.О., Кліменко І.В., Гуменюк А.В., Загорулько С. М. Перспективи розвитку залізничного туризму України на вузькоколіїних лініях Закарпаття // Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту. № 4 (58), 2015. С.23-33.

33. Новіцька І.В. Європейський досвід у розвитку залізничного транспорту і туристичної галузі України. Вісник економіки транспорту і промисловості. № 41. 2013.С. 114—117.
34. Наказ Міністерства освіти і науки України 02.10.2014 № 1124 Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 р. за № 1341/26118.
35. Правила безпеки громадян на залізничному транспорті України. Зареєстровані в Міністерстві юстиції України 24 березня 1998 р. за N 193/2633.
36. Волошин Г.В. В Європі - на поїзді.// Міжнародний туризм. - №4. - 1999.
37. Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 року № 176 (зі змінами).<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-97-%D0%BF#Text>
38. Тур на канікули до Львова на 3 дні. <https://mtourism.com.ua/tours-to-lviv-ua-1/121-lvov-for-schoolchildren-3-days-ua>
39. Норми харчування у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Додаток 6 до постанови Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2004 р. № 1591 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 353).
40. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.09.2017 року № 1073 «Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 02 жовтня 2017 року за № 1206/31074.
41. Смоляр В.І. *Фізіологія та гігієна харчування*: Підручник. Київ: Здоров'я, 2000. 335 с.
42. Смоляр В.И. Рациональное питание. Киев: Наукова думка, 1991. 365 с.
43. Смоляр В.И. Ионизирующая радиация и питание. Киев: Здоров'я, 1992. 145 с.

44. Смоляр В.И. Оздоровительноепитание. Киев: Здоров'я, 1999. 180 с.
45. Уголев А.И. Теория адекватного питания и трофология. Санкт-Петербург: Наука, 1991. 271.
46. Закон України № 771 «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (ст..20, 21).
47. Закон України № 2042 «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин».
48. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України № 590 від 01.10.2012 «Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР)». Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства № 429 від 17.10.2015.
49. Антонова В.А. Якість і маркетингова стратегія ресторанного бізнесу / В.А. Антонова // Торгівля і ринок України. Донецьк, 2008. Вип.25, т.2. С.9-15.
50. Groupopotkrываетсервисбронированияресторанов – [Електронний ресурс]. <http://www.hopesandfears.com/hopesandfears/news/news/121111-groupon>.
51. Инновации в ресторанном бизнесе – [Електронний ресурс]. https://tourlib.net/statti_tourism/innovacii-restoran.htm.
52. Литвиненко Т.Є. Новітні технології обслуговування у сфері ресторанного бізнесу / Т.Є. Литвиненко // Ресторанне господарство і туристична індустрія у ринкових умовах. К., 2003. С.123-127.
53. Юхимчук І. Технологічні аспекти впровадження інформаційних технологій у діяльність туристичного підприємства / Електронний ресурс]. http://tourlib.net/statti_ukr/yuhymchuk.htm.
54. Туристичний рух Львова. <http://turrux.nton.info/>
55. Офіційний веб-сайт Головного управління статистики в Хмельницькій області [Електрон. ресурс]. <http://www.km.ukrstat.gov.ua>.

56. <http://stolik.ua>
57. <https://ru.wikipedia.org/wiki/R-Keeper>
58. Карапетян А. Подорожі як головний фактор розвитку особистості.
https://tourlib.net/statti_tourism/karapetyan3.htm
59. Дворська І. Подорожі як каталізатор життя людини: кому та чому вони потрібні. <https://blog.liga.net/user/idvorskaya/article/32266>
60. Adam Galinsky, Maurice Schweitzer. FriendandFoe. RandomHouse, 2016. 312 p. <https://www.yakaboo.ua/friend-and-foe.html#tab-attributes>
61. Travel + Leisure – Росія. ISO 4 [www. skpress.ru](http://www.skpress.ru)